

ЛОТАМАНЕЦЬ
МОРОЗЕНКО



УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО



Романа Генік-
Березовського

М. ОТАМАНЕЦЬ

МОРОЗЕНКО

Поема

КРАКІВ 1942 ЛЬВІВ
УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО

Накл. Українського Видавництва, Краків, Райхсштрассе 34.
Verlag: „Ukrainischer Verlag“, Krakau, Reichsstr. 34.
З друк., „Поспішної“, Краків, Райхсштрассе 34. Тел. 147-86.
Druck: Buchdr. „Pospieschna“, Krakau, Reichsstr. 34.

ЗАСПІВ.

Ще в дитинстві я почув ту пісню.
Ще тоді, як зáграв унісон.
Переплив над нами буревіно,
Наче казка далека як сон...

Ще тоді, як у вогні на лаврах,
На святих кістках братів моїх
Ветала забуницьочена Варшава —
Я із уст стрільця почув її.

І носив її я в серці свому,
Наче скарбу полумя ясніс,
Синів про неї серед туч і громів —
Волі зриву вогняний сонет.

Як пераз блукав слідами тими.
Де пройшли загублені віки,
То здавалося, що чую гимни,
Чую, як рубають козаки...

То здавалось чую я: хтось кличе:
Заспівати славу бойову —
Про криваву і завзяту січу,
Переможну нашу корогву.

І тоді сідав я над Гнізною —
Слухав плюскоту її води,
Шуму лин на стежці під горою.
Їх Байдів ще син тут посадив.

Слухав давниу давнину прекрасну.
Блискавиці бою пригортав.
Різьбив і леліяв пісню-казку
Про часи Богданових батав.

І вона, мов квіти, зацвітала
Десь глибоко у душі моїй —
Часе буря здавлена зростала
В кожнім ранку й пісні весняній...

Може й шляхом юним розгубилась.
Може й крила знемогла мої,
Може в серці з кровю перетліла.
То прости́ть за це, брати, мені!

Я співав її вікам далеким,
Що пройшли уже в імлі, давно,
Я співав її старим смерекам.
Що сторожать над козацьким спом...

I.

Ген за Бабиним сколисним скилом
Закурилась туманом земля...
Заєпівала. З мушкету хтось стрілив.
Ранок гомін по полях розляв.
Наче грім перед бурею в тиші.
Наче жертв пробуджених крик,
Що згадали світанок колишній,
Що згадали свій соняшній зрив.
І знов ранок і тиша зрадлива
Залягли павкуруги понад став,
І туман розстилився по нивах.
Припадав на рамена хреста.
Там ще вчора змагались завзято
Дві ватаги в огні блискавиць.
Там ще вчора Ярема проклятий
Сто братів розіпяв горілиць,
Що зректись не схотіли Богдана --
Не схотіли стоптать свій іранір
І померли. З їх уст полуменіих
Не жах смерти проісся степом --
Але пісню пориву і чину
Доли-гори почули усі!
Поклик пісні до Бога полниув --
Розказав про зрадливу січ.

І захмарилось небо від жаху.
І сковалося сонце за горб,
А на битому Чорному Шляху
Двадцять тисяч підняло праپор,
Що, потоптаний зрадником-братом,
У крові, у лицарській лежав,
І кричав: сто братів розіято!
Слово мести створіть на пожах!
Всю ніч обрій вигукував хмурий
Слово „месть”. Не забудьте, брати!:
Він склався у замку, за мури,
Перед Божим розняттям святым.
Навхрест руки підняв — не в каятті —
Гейнал дяки і ласки співав;
Він співав, що убив свого брата.
Що до волі і сонця повстав!..
І Розняттій — спокійний і ширій —
Двічі вмер в цей момент на хресті —
Перед внука лихим лицемірям
Впали прадіди з жаху із стін.
Затремтіли замковій мури...
(Ще ж ніколи не чули вони
В пишній залі, у злоті й пурпурі
Стільки злоби...) і сміх катані
Переможно пронісся з безкраю:
„Не Христові — мені цей гейнал!
Твому ділу лиш я помогаю.
Я твій раб, я твій цар — сатана”.
Дикий сміх покотився за північ...
Над Яремою демон скиливсь —
Реготовався: „Пекельний мій сину,

Кайн менший від тебе, дивись!
Не грози! Твоє грізне ім'я
Розплів'ється в ворожих устах.
А брати у яснім воскресенні
Твого роду кінець розвістять.
І на мурах отих, на руїні
Будуть пам'ять твою проклинати...
Демон щез, заховався за стіни.
Як на зорях почало світати.
А за мурами замку в Лубяні
Дзвони гримнули в небо свій гнів
На довічну клятву бусурману.
Що запродав крайніу батьків
Ворогам за почести лукаві, —
Віру предків своїх обілював,
І несплямлену, вічну їх славу
За чужі срібняки проміняв.

II.

Хто ж це вийшов із дому так рано?..
Чи послухатъ казок комишів
Забажав? — Хто ж це бурний, веснічний
Ген, степами, ярами спішить?..
Розбиває сріблисті тумани...
Гураганом над річку біжить!..
Очерет сквилювався й зовянув.
І трава із исчевя дрижить...
Хто й куди буревієм так скаче?..
Чи не буря це йде?.. Он лоза
Похилилась... Зовяло латаччя.
Осипається в лузі роса...
Шумом ранок озвався з вигонів —
Перекликались десь пугачі...
Сонце, ранок і коні вороні —
Спів шабель буряний на луці!
Пориваються спісні коні —
Їх копита вогнями дзвенять.
І під ними ось сонце червоне,
І під ними співає стерня”...
А на чолі лопочуть знамена
І розіскреним блиском шаблі...
Їм схилились під ноги зелено
Полосисті лани до колін...

Ще хвилинка — і річка жахнулась.
Сто копит перерізали вир.
Сто копит... Аж долина здригнулась.
Загула — прилягла до трави.
Аж горби пробудились навколо...
І збудились ворожі стійки —
Затрубили всі сурми на сполох.
Зайнялася вогнями блакить.
І горби і долини рокочуть
Бліскавками шабель мерехтять —
І збудилось сполохане сонце,
Розиростерло вогнистий свій стяг.
Над долиною — штурми кінноти,
Ось останній огненний окіп
Вже здобула і впилась потопом
У фалангу гузарів важких,
Що залізним півколом зближалась,
Непохитною лавою спис,
В сонце й землю сталево вгрузала.
Аж жахнулись безкрай степи, —
І жахнулося небо блакитне —
Сотня барвна, як килим ланів,
Вдерлась вихром у лаву несхитну
І потрощила крила грізні.
Буревієм шаленим зайнявся,
Шелесливий тополями, бір —
О, як грім і як буря, вгризався
Незастрашний козацький папір!
І котилися лави, як колос,
І співали іскристі шаблі,
І кричали всі сурми навколо,

І вмирало десь серце без сліз...
І ніхто не просив там пощади, —
Клавсь на вістря шабель і списів:
Умирали так сонячно й радо
В срібно-сірій холодній росі,
Вчас, як чуєш, що завтра молебен
Серце в небо ясне піднесе,
І як знаєш, що рідній стебла,
Злоте сонце і срібний князь-серп
Зацілують востаннє — навіки
Твоє тихе, проміннє чоло;
І китайкою вкриють новіки
За вищевим, квітчастим селом.
Не страшні в смерти грізної руки!
На валах ось — на шанцях йде бій.
Козаки умирають за луки.
За гаї, і за степ золотий,
І за поле їх, кровлю полите...
Умирають, снівають про чар
Уст дівочих тремтливих. Про битви
І нестримний козацький удар.
Ось на буйнім коні срібногривім
На чолі їх рядів — сам Богдан
Сонцесяйний, у вир бурі-зливи
Запорожжя веде в грізний тан.
Он його булава спалахає
У промінні, мов божка зоря.
— В далеч! в далеч! У ясне безкрає!
Лави кличе — і громом вдаря.
А за ним молодий Перебийніс
І жорстокий Лисенко-Вовгур —

Підняли на окопах стяг синій.
Серед клекоту линуть у штурм.
На леваді Гайджа-запорожець
В герці шаблю змісту зламав:
Кулаками й зубами ворожу
Лаву пхає в яругу, над став.
Джеджалій, і Вовчур, і Гаркуша
Чорну браму здобули вогнях,
Їх вже й пекло з окопу не зрушиТЬ!..
Ляше лютий, гей, спробуй! Пізнай!
Подивись! Он летять узберіжжим
Морозенко й Бурлай — козаки
Сізокурилі і шляхту всю ріжуть!
Засинають тілами ставки.
Бо ж доволі вже крові напились,
Наситились медами степів,
Гаманці червінцями набили —
Час прийшов для козацьких синів!
Час прийшов! Он дивись: мов отара
Ген розбрілись пани по землі,
А над ними — над ними, як кара,
Запорозькі звитяжні шаблі.
Бурлаєві над ними орлята,
Наче вихор, дуднить кіннота,
Ой, година, та, ляше, проклята!
Бурлаєва штурмує чота!!.

III.

Гей, Бурлаю! Завзятий козаче!..
Зушинася! Нерівний цей герць...
Злющим вороном ворог вже криче --
Подивися: навколо лиши смерть:
Закурились мушкети і поле.
В твоє серце намірений лук!
Самопали ворожі навколо,
Кровю брата заквітчаний луг.
Зажуривсь — не цілує — ридає...
Твоя сотня уся полягла,
В тебе горетка осталась, а Каїн
Сім полків проти тебе послав.
Заверниш! — Тужить луг і долина --
Сонце скрилось за мурами хмар.
Чорним вихром і бурею лине
Дика лава ворожа. Мов тьма
Ціле поле і сонце закрила.
Вже замкнутий надрічний провал.
Два загони ворожих там скрила
Золотиста від сонця трава.
Чи не чуєш, як иишком шепоче.
Дише зрадою все звідусіль?..
Впав Небаба й полковник Половчин.
Грім мушкетів навік загасив

Серць жаху їх, хоробрих і диких.
Де палали завзяття й любов,
Що водили в походи далекі —
І лену, золоту коругов
В мусулманських краях розвивали.
(Там колись сяв Олеговий щит...)
І вся Порта від жаху дрижала, —
Ще й сьогодні, на згадку дрижть.
Багром сяли розбурхані хвилі
Під змійкими човнами — і синь
Неба й моря цвіла на вітрилах.
І їх прapor все пиявсь в далечінь...
Сто вітрів груди їх напинало,
Рвався в небо їх чин буряний,
І навколо них море співало,
Снила зоряна ніч далини...
Перекоп, Аккерман і Скутарі
Разом чули зухвалий їх крик,
І дивились, як люльку в пожарі,
Запаливші, звитяжець курив.
Потім: Варна, і Кафа, і Озів,
Трапезунт і далекий Синоп
Чули пісню буйних альбатросів,
Чули крики й удари їх стоп!
І дрижав падишах в Істамбулі —
Ви у цього у гостях були! —
Сім галер, сім найкращих втонуло —
Їх гармати умить рознесли.
Над Босфором — при синьому морі
Мусулманський півмісяць упав,
Року тисячашістсот і сорок,

Серед бурі й скутарських заграв.
О, дивись! Брат твій щирій і добрий
В золотистих полях Молдавана
(Ти Байди там корону шукав)
Ген, під замком зрадливого хана
І під мурами веж Кодака.
Його дружия рука-бліскавиця
Зупиняла удари шабель, —
Хмари стріл відвертали від висок,
Берегла все від смерти тебе.
Внав! Внав знов! Ще один на розточчі.
Кров з чола, кров із серця тече...
Хтось заплаче коханням дівочим,
Хтось до сонця припаде лицем —
І здійметься із степу до неба
Пісня з крові — й в поему зросте:
Діамантами сонця на стеблах,
Воскресненням вона зацвіте...
Стій! стій! Ні! — Дзвонятъ сини, коніта,
Він не чує, не чує!.. Горить!
Серце кровю вже повне, налите...
Він не чує — гримить і дзвенить
Шабля грізна його і нещадна,
Скрізь покоси ворожі кладе.
Де лише блісне у заграві владно,
Там кінчається сном синій день.
Кінь іржє, кінь його — чорний ворон,
Він не чує, не бачить — руба.
В нього шабля і спис лиш говорять,
І валяться гусари з кульбак.
Кінь іржитъ — він не чує, не бачить;

Кровю кропить він пил з-під конит.
Святить кровю імenia козаче, —
Він родився в крові — і згасить
Пяне полумя серця свого
На поляні квітучій, в огні,
Біля дуба крислатого того.
Серед друзів, в борці весняній! --
Свист шабель — і вже сповнена крови
Річка віщерь. Захлинується Гнізно
Від козацької крові й Дніпровим
Понесе буряном і ланом
Вість тривожну і злоу: Вже немає
Бурлай!.. Він упав і лежить
На луці! Дві тополі схиляють
Свої чола стрункі... Он іржить
І блукає кінь бором — друг вірний.
Щирій, добрий товариш усе...
О, хто ж, хто ж його дружиню зустрінє?
О, кого ж він на січ понесе?
Кінь іржить. І сам бір зажурився —
Зашумів і приліг до ріки,
А над лугом в молитві схилився
Синій вітер, щоб звідати: за ким
Тужить луг — тужать квіти латачня
І чого стрепенулись ліси...
Чом так хвилі Гнізни тужно плачуть:
„Ой, неси нас, неси! Ой неси!..
Занеси нас до синього моря,
Де Дніпро, дужий батько гrimить...
Ой, неси нас! Ой чуєш?! Ой скоро!..”
І хвилюють, ридають слізми

Тихі хвилі, латаччя і квіти:
„Ой, неси! Ой, неси!” — зашумів
У лісах, і зірвався враз вітер,
І поніс гук копит, брязк мечів,
Злуу вість до намету Богдана:
„Впав Бурлай!.. На покосах він спить!
І побіг, пошумів до лиману,
Полетів у безкраї степи —
Щоб усім розказатъ. сповістити,
Що впав син, щирій друг — їхній брат, —
Впав, щоб волю і степ захищити
І павчить, як за волю вмиратъ.

IV.

Ой, не встигнеш ужс, Морозенку,
В поміч брату свому Бурлаю —
Бо схилив, ой, схилив він низенько
Під шаблями голівку свою...
Сто шабель проспівало над нею,
Сто голов поклонилося їй —
Потасінські, Осінські, Фірлеї
І свої-несвої Кислі.
Ось, мов птахи навколо безкрилі,
Із розірваним серцем лежать
Тихі друзі. Їх очі застигли,
Та вони ще на чатах — не сплять,
Все ще моляться дужай правиці
І шаблюці його вогняній —
Срібній моляться ще блискавиці
Корогві бойовій, золотій.
Що, освячена кровю святою,
На мураві зеленій лежить —
Під бордя січового рукою
Грають мідяні сурми тривогу
В Пригороді, Лубяні гrimлять,
Крізь поля, крізь розстайні дороги...
На татарський потоптаний шлях.
Гей, на схід і на захід, у далеч

Чорним бором ті луни грямлять,
Закликають гвінтить самопали,
Малиновій стаги підніять!
Грають сурми. Побрязкує зброя.
По долині гук срібних копит...
Гей, Фірлею, Яремо, не чуєш?!
Морозенко, як сокіл, летить!..
Ось закрив він вже небо списами,
(Небо впало за лісом в траву)
І вже покотом лави — снопами...
Як орли, коні просторінь рвуть —
І толочать сріблисті фаланги
Гусарії окрилених лав...
І, як помсти розгніваний янгол,
Морозенко в стременах повстав.
Ось його це прапори у штурмі
Розпростерлись під муром вогнях.
Глівне небо роздерте, пурпурне —
І в чеканні принишкла Гнізна.
Зустрічаються ковані леза,
В травах соняшні гаснуть струмки,
Тане день, та ось — гляньте! — на вожах,
Застромили свій стяг козаки!
Вже на шанцях йде бій — на Веселій
Впала в бою наємна чета.
На сріблистій поклались постелі,
Як столочені, стиглі жита.
В гніві піниться нелюд Ярема
І жене гайдуків у вогонь —
Шле він ровти угорців скажених,
Гусарії ще вісім колон.

Рвуться боєм розпалені коні,
Димна курява полем іде
І — метаючи іскри червоні —
Лава з лавою, збившись, паде...
В водах тоне... і мре в очеретах...
І на братніх шаблях і списах...
У вогнях запорозьких мушкетів
Гине в зударі стоптаний лях.

*

Вже сковалося сонце за жито,
Сивий плащ розгорнула сон-ніч,
Тільки місяць пощербленим щитом
Угорі задивився на січ, —
Тільки злota зірниця-дівиця
Над верхами плакучих беріз,
І гармат над ставом блискавиця,
І вечірній озорений ліс
Тріпотить галузками в чеканиі...
А шаблі все співають, гримлять,
А списи, як вужі у змаганії,
Понад бором зеленим шумлять.
Та, ось, стихло все над потоком.
Місяць скрився, зірниця також,
Плинуть хмари і ліс стойть вовком
На розстаю сімох роздорож...
Та чого ж це замовкли мушкети?
І чому ж не співають шаблі?
Чи скінчився вже герць цей упертий?
Чи брат?.. Ворог? — Подоланий ліг?..

Тихо-тихо... Замовкло усюди...
Десь далеко — в Лубяні — сурма...
В Чорнім лісі козацтво десь блудить.
В Пригородді на шанцях дріма.
Тихо. Сонно кругом... Слів не чути
Ген, із табору диких татар —
З замкової на шанцях редути
Мерехтить вартового ліхтар.
Тихо всюди... Нараз задрижало
І піднявся чийсь радісний крик:
— „Морозенко упав? — Єзу, хвала!”
З лави стяг Морозенковий зник!
„Хвала! хвала!” — клекоче в долині.
Ген на шанцях, реве з гаківниць.
Морозенко на прапорі синім
Простягнувся, лежить горілиць.
Кров з іправиці стікає гаряча
І мережить доріжку яспу.
Гайвороння над ним уже криче:
Заглядає вже в очі йому.
І Ярема вже з радошів плеце.
Гайдуків і катів він зове:
..Гей, кати, як козак не умер ще,
Хай у ваших руках оживе!”
Закривалену витягне душу.
Мов опир, виссе кров молоду...
І вогонь цей новий він задушить —
Той, що снєвом днів — гордих дум
Розкрилився над степом. що спокій
І що сон відбирає йому...
— — — — — — — — —

Гей, не тішся, не тішся, Яремо! —
Іще Морозове серце горить,
І тріпочуть на вістрях знамена...
Чуєш, враже? — Не тішся! Ще мить...
Ось він знову піднявся з мурави,
Вороному припав до стремен...
І летить, як пожежа, кривавий,
Гнів його по розлогах. Ще мент —
І бренить його шабля в шоломи,
Захликається пінним вином, —
Бліскавицею, вихром і громом —
Все иещадно розносить кругом!
І пропори ворожі схиляють
Сині вістря в покорі до піг...
Ниць схилився із криком одчаю
Понятовський бундючний, і ліг
Під копитом коня вороного —
І стодвадцять угорців лягло
Під шаблями. Всталиши дорогу,
Зупинили потока русло.
І все поле співа: „Морозенку”...
Відбивається гук навкруги
І залізний зривається дзенькіт:
— „Гей, дрижіть, гей, дрижіть вороги!..
Бо написано вже: Перемога
Ця не вам! Де віків наша кров
Потекла — не кувать вам остроги!
Не літати степами, немов
Стадо хижих орлів срібноокрилих!
Мов розгукані сині вітри!..
Це лиш нам! Це лиш нам! Ми могили

Розбудили зо сну на цей зрив...
Крик і курява, гук під горою...
Знов козацький працір на вежі
Лонотить! Плинє кров знов рікою,
Ворог стонаний в сні вже лежить...
Але що ж це? Немов серце плаче...
Мов у скрипці урвалась струна,
Мов роздерлось життя десь козаче...
Гей, чого ж ця страшна тишина?!
Вже не дзвонять шаблі ні копита,
Блискавки вже не ріжуть блакить,
Бою грім вже затих і, занитий,
В небі місяць завис і дрижить
На струнких і сріблистих тополях...
Заховався за хмари... Сім зір
Покотилося ясних на роздолля,
У бездонний і чорний простір.
Що ж це? Що? Тихо-тихо... Лиш вітер
Часом шепне — і знов тишина.
Очі сон позанілював квітам...
Лиш не спить ще тополя одна —
Пішумить і знов слухає — тихо...
І шумить, і шумить і шумить...
І питає роздолів: де вихор,
Чом долина так спить, не гримить...
Де ж це дівся, де зник Морозенко
И козаки?.. — Його друзі всі сплять —
Морозенко кайданами бренька —
Зацвіла його кровю земля...

V.

Синій клапоть блакиті на шпугах
Морозенка світанком вітав.
Не було там ні брата, ні друга,
Щоб до ран, до кривавих припав.
Семикуті кайдани-залізя
Цілували скаженим вогнем —
Вбилась в серце Богданова візія
Полум'яним небесним мечем...
Юність сном нахилилась до нього:
Знову бачить, як Серет бурлить,
І, малий, він, човна золотого
На ріку виряджає й біжить
За водою. — Біжать з ним дерева,
Білі хмари, і башти, і ліс,
І тіка рідне місто вишиневе —
Теребовля тікає в безвість...
Наче казку нашіптує няня
Про сліпого князя Василька,
Про праціри, бої і кургани —
Про стяги на грізних байдаках...
Він щодня звібігає на вежі,
Дивлячись, чи човни не пливуть,
Чи де княжі не близяться стежі,
Чи вітри де працірів не рвуть.

І клякає на всіх роздорожжях,
При похилих дубових хрестах,
І благає, щоб внуки Дажбожі
Засурмили на княжих валах.
І здається, що бачить, як встали:
Князь-владар з Запоріжжя іде,
І дзвенять вже шаблі й самонали ---
І він раті залізні веде —
І під хмарами білими вється,
Ясним соколом в небо летить,
Із стратигами божими бється —
З сонця світлий зриває він щит.
І біжать, і летить дні за дніми —
Радість юна, мов шашка в гаї,
Розцвітає на луках піснями
І співа, як в саді соловій...
І вже кінь буряний, білогривий
Госить сонце, і зорі, і дні...
В серці далі, і бурі, і зливи —
В серці дика снага і вогні.
Мов Еней по морях, по бурливих,
Він розшукував ясні світи,
Щоб казати загонам сміливим
Рубікон хуртовин перейти.
Вже не манять його ні лотоки,
Ні луги, ані пошум беріз —
Десь глибоко усе це замовкло —
В серці вріс гураган і крутіж.
Лиш шляхи, і дими, і пожари...
Святослав — грізних ратей водир, —
Часом блиснуть стяги над Скутарі,

Шум Дніпра, Чорне море і вир...
Гей, невже ж це воин — його браття,
Ті самі, що, як буря, неслись
По шляхах? Ті, що грізнії раті
В синім Інді купали колись?
Чи ж не казка, не сон це дитячий?
Тиха мрія безжурної гри?..
Упилося у серце тремтяче
Вістря днів, зажеврінь і порив.
Враз урвалася тісня тремтлива...
І нічого немає уже —
Ржаві грatti жагтять в переливах,
І десь далеч блакитна, без меж...
Більш ніщо. Лиш часом в голубіні
Гайвороння чи хмарка махне.
І вже знову лиш синява лине —
Крапка, далеч... А ось вже вогнем
Запалала вона і на гратах...
І горить вся нора павісна —
Ланцюги на руках, мов багаття,
І душа у гегенні кона.
Морозенко скилився на плити —
Пе він світло, голубить його...
Горне в сердце він повно блакиті,
А вона золотіє кругом...
Та лиш мент... Знову темінь навколо,
Знову крапка одна угорі
Мерехтить. Самота лютим болем,
Кровю молиться срібній зорі...
І він чує, знов чує він гомін,
Рокотання рушниць і гармат.

І каміння й земля тяжко стогнути —
Чує, чує, як стріли гримлять,
Як іржуть вороні в позолоті
Тихих зворів беріз, як вода
У Гнізні розступилася, і чоти
Продзвеніли... А там — сам Богдан
У вогні над ставом... Булавою
Проводжає з Лубянин полки,
Над Потоком Кривим, за горою
Йдуть, співають його козаки.
І чамбул Тугая-нобрата
Сіє стріли і косить шувар —
І Нечай там безстрашний між ними
Запалив до зорі ввесь Bazар.
І хтось близько, ось тут його кличе,
І хтось крила орлини іриняв
До плечей йому — кличе на січу...
Кличе, ген до окрилених лав...
...Вже блакить угорі доторяє —
І жовтіє, чорніє і мре...
Знову ніч, ніч глуха огортає
Трепітливе верхів'я дерев.
Ось вже зірка на ґрати вчепилася...
А ось друга розбилася чолом —
Прокотивсь Оріон. Хмарку білу
Місяць срібним проплинув човном.
А он Віз зупинився і осі
Поламав на Чумацькім шляху.
Косарі всі три босі, бо косять
Роси сині й зірки по шагу.
Як колись у дитинстві, молитву

Він почав до сузір далини.
А молитва була та про битви
І про прапор його звитяжний.
Гасли очі його в павутині
Давних мрій — срібнотканих заслон —
Місяць зник, заховався у тіні...
В льох спустилася темрява й сон.

VI.

Снилась казка тривожна, далска.
Снилась мати і замок ясний...
Як колись, при дорозі смерека
Мріла сон весняний, молодий.
Колихалась верба кучерява,
Колом місяць котився в степу.
Сріблом ранки снували на травах...
І, малий, він зарився в лопух:
Сон про янгола сплив вогняного.
Що з червоним мечем ізйде
Із блакитних верхів на дорогу
Замкову і його поведе
По розбурханім морі — на хмару
Занесе, що, мов човник, пливе
У безмежній, ген, синяві... Марить,
Марить: піч ось зайде біля верб —
Як колись, як давно — у безтямі...
І з журбою і шагом блукав
Він по княжих слідах вулицями
І до зір він тремтливих зітхав:
Щоб знов тиха, прекрасна Марія
Ще раз вийшла до свого вікна —
В його серці її сонце зоріє,
Радість, полуся мрій і весна.

...Вийшла й зорями ясними сяла...
Як колись — той самий її сміх.
До грудей поцілуником припала
І на шпій обвилася в німій,
Тихій тузі... І медом і квітом
В неї пахли жагучі уста.
Закосиченим полумям літа
Він її молоду, огортає...
— „Довга, довга розлука між нами —
Шепотіла, збудившись вона —
...Довго-довго — здається, віками
В нас тривала зелена весна...
Тямиш? Тямиш ти чар карнавалу?
Як співали кохання смички,
Як ми в таїці пшиливім круজляли.
А ти дикий, як буря, такий —
Там, у колі, украв поцілуник,
Вкрав ти серце моє молоде.
І тоді був — мов щастя і трунок —
Кожний мій сонцепцізаций день.
Кожен ранок я сонцем будила,
Кожний вечір молилася зорі —
Всім стежкам причіпляла я крила.
Щоб лиш місяць заходив скоріш,
Щоб ти лиш не спізнявся. мій милий!

— — — — — — — — — — — —

Чує він, як тремтять її долоні,
І як серце тріпочеться її,
Як таємний вогонь бє із лона
І жага — в поцілунках її...

Та все зникло в імлі: і Марія,
І сади, і поля золоті...
В далині вже... лиш тужно так мріє
Степова синя путь і простір.
В чужині він... Лягуни ось сині
Венеційські і Адрія й По.
Білі хмари спинились промінні,
Все такі ж, як і там — над степом,
Як над ясним Поділлям весною...
Шепотять щось дуби. Череда.
І настух на сопілці ігрою
Прославляє життя божий дар.
І цвітуть мандаринки на збочах —
Помаранча, пянистий виноград
Пиється густо угору, до сонця.
До підхмарних стрімких колонад.
І шляхами мандрують фургони.
Це не римські сині з давнини.
Це не вої — марії спігони —:
Крамарі, шахраї й різуни!..
Заболочені золотом гарби.
На руках не засохла ще кров
Бедуїна, і турка, і араба...
Полум'яна горить коругов...
Він тікає й ховається з шляху —
Ген, у синяву гір — де Мон-Блан,
Де душа крилить звільненним птахом,
Де озера вгортает туман...
Ось гойдається тиха گondоля —
Лазуровими водами мчить,
І хтось близький такий, в ореолі,

При кермі на помості сидить.
Це вона, це вона... Це Марія,
А там він... Він — Потоцький-магнат
На колінах... Вона як лелія
Серед синявих хвиль. Це вона...
І він кличе, і ломить долоні...
Ta, як мрія зліна, відплива
Срібний човен. У заграві тоне --
В світлі сонця вітрила хова!

VII.

І вже сон переснівся. Минуле
Все стойть ще, схилившись над ним.
Крила дальні, мов сіть розгорнуло —
І обмотує сяйвом ясним.
Знов вона, знов — інерима — проходить
І він палко: Маріє! — кричить.
І щось дике із серця безодні,
Бунтівниче встає... Щоб за мить
Благословити тихі блакиті.
Щоб за мить клекотіти вогнем —
Цілувати доріжку, запиту
Весняних днів вином-червінцем.
Щоб маленьким знов stati — дитинним.
І щоб мати за руку вела,
Або в поросі гратись під тином,
Там де сонце затоплює шлях.
...Вже на гратах стяг заграви ранок
Розпростер. Перепел у вівсі
Пробудився, й чайки до лиману
По вістки понеслися... І усі
Стрепенулися сонній траві: --
І тополі і клени в гаї —
І усе-все живе сонце славить,
Широчінь і вишінь на землі...

Він ис чує... Він знову полинув
На човнах диких мрій з давини...
Мерехтить Амстердам. Хуртовинно
В борти бути навісні буруни...
Вже Антверпен горить, попелє —
І брабантські поля навкруги
Кровю дишуть — рида в буревію
Чиясь мати... Звитяжний спів-гимн
Мушкетерів несеться, іскристий,
І толочить зелені жита,
Ріже хвилі озер променістих;
Ранки й далі шtrasбурські віта.
Він що-день на чолі ескадронів
Нідерляндських, настало є дні, —
А в душі все сріблисті загони,
Де зросли разом правда і гнів.
Де Павлюк, Наливай, Остряниця
І жили і вмирали в піснях
Бойових. Де дитині все сниться
Сонце, степ золотий і борнія.
Сам Господь там зійшов із вершини
І надихав жеврінням рінь скиб,
І втілив невмирущість в руїни, —
Щоб рости все й рости у блакить.
Божі янголи там прилітали,
В білосніжних, із зір, сорочках,
І квітки, і пісні засівали,
Де діткнулась Господня рука...
Все лиш там... Все лиш там мріє, блудить
Його серце палке. Чує крик
Він Підкови, у ляха на суді,

Наливайка жерс мідний бик...
І гусей чує провесній клекіт,
І поорані плугом чужим.
Степовій безмежжя далекі
Кличуть, кличуть вернутись, святим
Поклонитись дорогам, кудою
В давнині горді предки пройшли —
І гасіяли степ боронею
Своїх костей і крови колиє...

Уже гук прилетів з коридорів,
І дзвенять сторожівські ключі —
Він не чує, не чує... З-за борів
Десь Богдан і грізні вусачі,
Щирі, добрі і рідні, як мати...
(В дані серце своє він їм дав...)
Десь в корсунських полях грім гармати.
І шумить хвиль Дніпрових води...
Корогви січовій лопочуть! —
Височан — молодець вогнишний —
В полонинах шумних пісні точить
Запоріжської бурі й весни.
Все це кличе його, все це чаром
Бабить, диші — й, мов сон. огорта,
Все це серце бурунним пожаром
Наповняє, щоб знову повстать —
Знову бутъ на чолі ескадронів,
Знову пить нерозгадану синь
І вітрам степовим навзгодони.

Розказати, що він — їхній син!
Ось, він руки простяг до блакиті,
А вітри там шумлять і біжать —
Сонцем, далеччю й ранком упиті —
На пахучу біжать сіножать...
Там десь сарни стрункі в водопою
Поцілунками роси зінютъ
І на шиях, у бір із собою
Сонце өрбис в полон понесуть.
Сяє чоло його у третмінні...
Ще раз руки знялись в небеса —
І розсунулись темній стіни,
Й зазоріла вся сяйвом душа...

VIII.

— „Що ж замрівся так, Станислав“
Мрозвіцький? — промовив Фірлей.
Регментар королівський — друг давній —
Чи ще сон сниться? Сон білих фей?
„Манить воля орла молодого?
Звук шабель закликає у даль?..“
Морозенко підвівся — і строго
Задзвеніла у келії сталь.
Строго-строго... Могильна неначе
Тиша чорна лягla і гроза
У вязничій порі. І козача
Запалала душа, як пожар...
— „Сон? Так сон я ще сню, регментарю...
Диш не білий — червоний... Такий,
Як на полі Пиляви!.. Сон марю —
Жовтих Бод — жаху сон, буревій! —
Він колись: і тобі ще присниться,
Вашим дітям і внукам сліпим.
І не будеш тоді веселитися —
З козака вже не будеш ти кпити.
„В мене вольна душа, хоч кайдани
Я ношу... Не вбєте ви вогню.
Поки жить, поки бить перестане
В грудях серце моє!.. Доти сню!

Буду вічно тут снити будучим...
А ви скоро спішітесь, судіть!
Скоро-скоро! — бо день бурі-тучі
Близько вже... буде нізно тоді..."
Встав Фірлей. Приступив до прилава:
— „Я не меч, тільки волю несу —
Прошептав — не грози, Станиславе,
А послухай! В нас мало часу...
Бо, як сонце устане удруге
Над решітками того вікна,
Як пролинуть промінні ці смуги
Сяйвом лез на стіні. — Тут німа
Буде тиша вже — й більше нічого —
Ти на буйнім коні, воронім —
Або ж неба вже більше ясного
Не побачиш. Мовчи, дай мені
Сповістити чиось тугу й волю...
Слухай, слухай! Лиш слово одно
Я скажу і вже більш не промовлю!
Тільки тут підпиши це письмо:
Що ти лиш заблудив, бо діявол
Обмотав павутинням твій ум
І завів на дорогу неслави...
Цим зітреш з серця матері сум..."
Тихо стало в кімнаті вязничій.
Стало чути, як ліс десь шумів,
Як у синяві вирій курличив,
Як зникав його спів в далині.
— „Як назвати це, Фірлею?" — зворушив
Морозенко тишу і прошив
Його погляд Фірлеєву душу,

Мов ножем вогніним перебив.
— „Я твій друг був, Морозе. — і буду.
Ним я став від тоді, як під Льєж
Заслонили мене твої груди —
Але ні! Ще скоріш, ще скоріш!..
Там у Падуї ще, де нам Лівій
Розкривав давнини спілій сад...”
— „Не про це, регментарю мрійливий!
Тут не місце для мрій і припад —
Ти забувся; згадав тихі далі —
Шум вітрил... Але час утіка...
Чи писати, що топчу ідеали?
Так ти хочеш, Фірлею? Чи як? —
Що мовчиш?.. Бач не знаєш Мороза...
Щоб таке написати, дзвонитъ
Не потрібно в кайданах... Іще й сльози
На ті строфи накажені політи?!.
Я не з тих. щоб вертатись з дороги.
Щоб собі на святе все плював.
Бог один є усі моїм Богом.
Що змінив Мрозовіцький? — Зломав
Цілування хреста королеві
І отчизні твоїй? І що?..
Ні, не треба вже більше... Та певно, —
Щоб топір заслужить — вже ніщо
Доповнити гріхів, друже-пане,
Мій Фірлею!.. Але це не те.
Я не арадив нікого. Я давній
Гріх мій — знаєш ти. предківський — стер.
Я ж зробив так, як кожний повинен:
Як би народ збудивсь твій із сну

І розпростер вольні крила в вершини
І покликав тебе, щоб ясну
Коругов піднести з соромоти —
Чи линувся б ти в хаті чужій? —
В тій, де звуть тебе хамом-холоном.
Де ганьблять твою віру? — Скажи!
Ти пішов би, я знаю, — бо сяють
В тебе очі вогнем, тим святим...
І мої так сіяли — безкрайм
Слявом днів, як в стену золотім.
В тихий ранок зустрів волі подув.
Як молилося усе навколо —
Очі й серце моого народу
Буревісний леліяли гими.
Це йому, що зривався з Піль Диких
В сляві гроз, буревісних надій.
Це йому, що ішов сонцептникій...
Янгол, візія-князь. І тоді
Я пішов. — Чи ж це зрада, Фірлею?
Чи ж за це, що знайшов я князя.
Про якого я спив у Нікеї
І якого шукав у спозяв
На розстаях доріг флорентійських.
Він прийшов... І покликав мене —
Йти казав на чолі його війська.
Я пішов. Бо Господнім вогнем
В нього слово надихане будо.
Бо архангела меч він підняв,
І усе, що в'неволі заснуло.
Пробудилось, так само, як я...
Ось дивися і слухай: Лопочуть

Хижі прaporи в синяві днів.
Із слізами вітають їх очі
Матерів, і дівчат, і дідів.
Їх сини, їх мужі й наречені
Полягли на шляху бойовім.
Чи ж плести будуть їх веретена
Тихі думи? Невже ж так? О, ні!
Вечорі зимові, хуртовинні
Проспівають, як брат умирав
На зеленій, квітчастій долині —
Як на баштах наш прapor палав,
Як шабель блискавиці орали
Й засівали зерном віщим степ.
Чуєш, чуєш, Фірлею, як далеч
На могилах багряна росте!..
Зацвітає весною новою —
Знову, знову. Це він!..” — І затих
Морозенко й задумавсь. Прибоєм
Мрії споминів встали старих,
І здавалось йому, що він знову
У степу веснянім — як колись —
У наметі Богдана червонім,
У екстазі й пошані схиливсь...
Володаря слова благовісні
Запалились в душі молодій,
Як вогонь, буревісною піснею —
Він біжить і летить вже на бій.
А Богдан, Богом даний крайні
Володар, вороного коня
Подає. І вже прaporи сині
Мчаться взустріч райдужним огням.

Ось і він — Морозенко, мов буря.
Крізь бори провожає полки
По шляхах, серед заграв і куряв.
Серед збуджених соняшників скиб.
Зорі сяють. Іржуть воронії...
І день-в-день блескавиці простір
Крають дальний. І ніч багровіє
Від розвиваних стрілами зір.
І йому плугарі, мов Богдану,
Отворили серця паустік.
І співають побіду осанину!
З корогвами в вінках, босоніж.
Дітвора йде. І квітами сіє
Шлях йому. До стремен золотих
Принішає... І кличе: Мессіє!
І сліди заціловує їх.
А ось Серет старий. Мріє замок.
Чар дитинства у сердце злини.
Та сама, що колись, мохом брама
Поросла. Яка ж рідна вона!
Вийшла мати на мур — мати добра,
Простягнувши долоні — блага,
Щоб вернувсь... І зникає за обрій
Синьокрилий — зникає за гай
Срібногривий. Там сонце сковалось.
Там знов заграви вістрі піднялися
І Дністер і Свіча заспівали
Пісню горду про шаблю і сине.

IX.

Морозенку збудись! Час тікає.
Час жене, мов потік весняний.
Щохвильини кінець наближає...
І, мов вихор, зника, степовий.
Чуєш, чуєш? Збудись! Подивися:
Сонце гасне в гаї за ставом.
Бачиш: плине по ґратах знов місяць
І смерк почі ляга за вікном.
За хвилину Ярема тут буде
Щоб судити тебе — твою честь.
Щоб роздерти гаком твої груди.
Вдоволити розярену месть.
Він вже йде... Ось гудуть коридори
І дзвенять вартового ключі —
Йде нестерпний, зухвалий твій ворог.
Встань! Збудися, Морозе, хутчій!..
Але хто ж це ввійшов у завою
Серпанка, мов черниця якась?
Тінь її оновита журбою —
Тінь її, мов тополя, струнка.
Морозенку, поглянь! — Це Марія.
Це вона! це вона! З давніх днів
Твоя казка — злеліяна мрія
В молодечій минулій весні...

Ось лице відслонила прекрасне...
Це ж вона! це ж вона! та сача...
Перед нею — то й сонце погасне.
Зорі ясні і тиша німа.
Це не з'ява, несон тобі спіться.
Ніжні руки її, як атлас
Гладять пальці твої. Відозвися!
Чуєш — шепче: Любов віднайшіла".
І тремтить ось вона у тривозі,
Як колись в тихий вечір ясний —
У очах її смуток і слізи.
Шепче казку тобі з давнини..
— „Я прийшла, щоб навік твоя бути.
Станиславе! З тобою все йти
До зелених гаїв і в безпуття...
Бо з тобою мій день золотий...
...Зараз ось розкують твої ноги.
Розірвуть ланцюги на руках. -
Будуть щастям цвісти нам дороги
Життєві... Підпиши лінії листка"..
Морозенко здригнувся. Долоні
Простягнув до Марії бліді...
І застиг, і шептав молитовно:
„Не кажи! — Це туман безнадії.
Не кажи! Я вже знаю... Ярема
Тут тебе підослав, щоб зламатъ
Мою душу. Іди геть від мене.
Нам давно вже дороги нема:
Заросла вже вона лиховієм.
Кровю тисяч убитих братів.
Відійди. хай залишишся в мрії

Весняний, як нескінчений спів...
Не благай, не потопчу присяги
Я країні своїй і степам
За кохання твоє та прибаги.
Смерть прийму, але чести — не дам!
Хоч люблю я тебе ще безмежно...
Але більше ще, більше люблю
Я степи, шум гаїв прибережних
Над Дніпром і життя я даю
За любов ту святу і велику.
Виню чашу криваву до дна
І відійду звідсіль я навіки
В далечінь, де лиш вічність одна...
Вже ідеш? Йди, йди скоро. Маріє
І Яремі катюзі скажи:
Що готов я! Ніхто не засіє
В моїм серці отрути й грози,
Бо гартоване бурями заграв
У боях нерозмежуваних воно
І напоєне вихрами чару —
Полум'яним, кривавим вишом!"

— — — — — — — — — — — — — — — — — —
Відійшла вже Марія. Зновутиша
Залягла у тюрмі. Облягли
Знову сни Морозенка колишні
З мряковинних і світлих далин.
Він не бачить, не чує, як світять
Гайдуки свічі дві воскові.
Як лихий єзуїт ставить в квітах
Божий Хрест рубіновий. Снить він.
Як устануть до бою ватаги

Запорозьких хоробрих синів.
І стяги в переможному змагу
Залопочуть про волю і гнів...
Ось суддя-черевань вже читає
Пергамент і провини счисляє
Проти Річ-Посполитої, таї
Маєстату й її короля:
„Як розлив грізну тучу Хмельницький
І ввесь степ бунтом бурі підняв,
Як вмирав цілий рід наш шляхетський
Тисячами в змаганні щодня.
Мроздовіцький отчизну покинув,
Всі гонори, всі ласки стоптав
І пішов у ворожі дружини —
Проти брата і батька повстав.
За законом належиться кара
Так, як всім козакам, бунтарям.
На палах, на шаблях і в пожарі
Кожний люто за зраду вмира!
О, жорстока та кара отчизни!
Але більша ще ласка її...
Мроздовіцький! Скорись! — Правду визнай,
Всі провини даруєм твої...
Сяйво ласк маєстату осяє
Твою душу й гонори усі,
Наче дощ, знову серце скупаютъ.
Так, як трави у ранній росі.
Чом, мовчиш, Мроздовіцький? Не віриш?
Ось ім'ям короля я речу:
Булава жде тебе. Слово щире
Я сьогодні за це ось плачу..."

Поведеш до звитяг наші лави
Проти Хмеля й бунтарських ватаг.
І тоді... о, тоді честь і слава
Заквітчає тебе золота!..

А як ні — то лиш смерть-соромота
Остає. Вибирай же одне
Морозенку: життя чи голготу,
Скоро, скоро! Бо день за вікном...”
„Вибирай! Вибирай!” — закричали
Єзуїт. Конєцпольський і кат. —

Заки сонце за замком устало
Можеш волю ясну обіймати!”
Морозенко підвісся: „Панове —
Закричав — Порубайте мене!
Я вже вибрав... Упийтесь кровю,
Моє слово незмінне одне —

Я готов! — Я лиш смерть вибрав грізну
За всі блага ганебні, марні.
Смерть до серця, як ласку притисну,
Більш ніщо не надійтесь, ні!
Ось точку я всі ваші пенати.

Всіх шляхетських зрадливих богів —
Маєstat короля й день проклятий.
Що мене з вами в юності звів.
Гей карайте! Лиш кров зіltre сором
З рук моїх, що діткнулися вас.
Що боролись за ваші простори,
Що боялись відплати й образ.
Що скилиялися вашій короні
Плавунами похилих голов.
Нині впала з очей оболона —

Знаю лиши: Смерть за смерть, кров за кров!
„Ти готов?!” — засичав, наче демон,
Вишневецький. Ударив ножем
По столі — Зараз-зараз ідемо.
Вирвем гордість твою ми вогнем!
Гайдуки! Гей, ведіть на тортури,
Гей, на муки його заведіть!
Розірвіть іспокірну чурнуру
На гаках стрімголов розішітъ!”
Потягли Морозенка з собою
Гайдуки... Та лиш тиша піма
Пріклякла. Не луна крик грозою
Крик Мороза. Яремо — дарма!
Не зламаєш його! Не покориш!
Бо упертого племени син.
Це не раб — це орел бистрозворий,
Далини і позмірних вершин!

X.

Повели Морозенка катюги —
На високу могилу ведуть.
Синє небо. Вітри мчаться з лугу --
І яспіє у далеч десь путь,
А далеко-далеко десь лунять —
Ще на шляху шаблі і списи...
І розноситься пісня про Гуню,
Море, Січ, Жовті Води і синь,
Буряну, мерехтливу, безкраю...
Про Дніпро, про пороги грімкі,
Дорошенка, степи... І втихає
За горбом десь, за бором тремким.
І Гнізна пробудилась — шепоче
Ранніх мрій зорянний отченаш.
Гай прощається з піччю, лопоче,
Шле привіт у блакить вишниам.
Морозенко пристав на поляні,
В шум заслухавсь. Кричать гайдуки,
— „Гей, скоріше вперед! Сонце встане”...
І женуть узберіжжям стрімким.
Гей, скоріш! Гей, скоріш, Морозенку!
Синь гаїв і лугів — це лиш сон,
Давня мрія — це лиш витребеньки, —
Не для тебе вже співи сосон.

Не для тебе, о, ні! — Пролетіло
Наче буря життя все твоє.
Гей, манджай уперед, на могилу!
Там Ярема і кат уже є!
Гострій кіл вже у землю забитий,
Жде тебе. Гей, скоріш! Гей, скоріш!
Бо Ярема, як чорт он сердитий. —
Подивись! У руках його ніж...
Вирве серце твоє він гаряче.
Згаснуть очі блакитні твої.
І вже сонця, ні зір не побачиш...
Лиш співатиме в чорнім гаї
Кожну весну криклива іволга.
Ляже, наче жерливий поліп.
На могилу твою сіра-довга
Ніч віків, і цей клантик землі...

*

Ось могила уже. І навколо
Далечінь трепетлива, яспа.
Сперлось небо ген там за роздолом,
Де склонилася береза одна.
Де синіють горби Медоборів.
А за ними степи і степи...
А за ними безкраї простори,
А ген море бурхливе кипить...
Ще драгун намовляє й скушає,
Хоче віру приспати тверду,
І Яреми грозу розкриває.
Морозенка до паля ведуть:
— Покорись! Поклонись королеві,
До отчизни своєї вернись!

Будеш піти уста ті вишиєї,
Що кохання співали колись!
В ісі коси — мов колос той житній —
Очі — серце твоє в них згорить.
...Будеш пестити далеч блакитну,
Здоганяти на волі вітри!..
Не зламаєш його злючим жахом.
Не привабиш приманою втіх,
Внері кроки останнього шляху
Донесуть в серці думи святі.
Ні, не зломиш його, вражий кате!
— Може чуєш тремкій болю крик?!...
Морозенка на паль вже кінчастий
Посадив твій катюга-різник —
Й не здрігнувсь... Чуєш? Нісно Дніпрові
Заспівав! Буде жити! Дивись:
Поки сонце не встане в діброві
Й кров святу не зцілує з трави...
— „Буде смерть!” — Ось Ярема зірвався,
Люттю илюнув катюзі: кінчай!
Вирви серце незламне! Скупайся
Його кровю... Хай чує ввесь край,
Як Ярема карає! Гей, скоро!”
І зняли Морозенка з кола,
Розірвали жупан синєзорий.
І зірвали китайку з чола.
Застигали його сіні очі
І дивилися в заграву дия —
І дивились на Сиве Розточчя.
Де світанок і місяць конав.

— — — — — — — — —

— „Вже кінесь! Вже умер пан сенатор” —
Засміявся Ярема-князець,
Загорнувся в атласні гранати,
Витер шаблю в сріблистий рубець.
Поклепав по плечі ката-драба,
Гордо чоло підніс угору
І ускочив в стремена араба
Й почвалав навпростець до дру.

—Він живе! Він живе, князю лютий —
Закричав хтось з ряду гайдуків —
Чуєш, дзвонять заржалені пуга?
Він живе й буде жити віки!. .
Бачин: руку підняв і останній
Шле привіт рідним нивам-братач,
А за кров його чисту і рану
Ти одвіт сам даси! Це затим'
Гей, вернись! І мене зарубаеш!
Морозенко брат кровній — мій друг:
Разом силили про даль ми безкраю,
Разом нас пригортав Батько луг...
Разом з ним я загинути хочу.
Ось плюю я в обличчя твоє,
Юда ти! Закінчи вже свій злочин —
Четвертуй! Вирви серце й мое!..”
Ось і кров молоду гайдукову
Пе холодна земля. Вже й заснув
Він на склоні квітчастім, шовковім,
Як лиши списка цілунком діткнув.
Піднялося вже сонце за гаєм
Рубінове, гаряче, як кров —

Морозенкові очі ще сяють.
Ожива його серце ще знов,
І шепочутъ молитву криваву
Його зранені катом уста.
За Дніпро, за Богданову славу,
Блискавиці майбутніх повстань.
Чуєш, чуєши, Яремо проклятий?
Чом дрижиш? Геть іди! Утікай
Звідси геть! Бо свята є земля та.
Де скропилася кров козака...
Геть! геть, зраднику віри своєї!
Цього місця гріхом не скверни.
Тут любов поєдналась з землею! —
Геть! Ось вмер Морозенко. Хай синить —
Шумом синіх топіль, бурі ревом,
Співом гостро-зміїстих мечів
Про нові синить заграви вогнєві
І той день, що повстане з вогнів!

К і н е ц ь.

